

POSTUPAK ZASNIVANJA POSVOJENJA

Mlakić, Marijana

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic in Pozega / Veleučilište u Požegi**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:112:449400>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-17**

VELEUČILIŠTE U POŽEGI
STUDIA SUPERIORA POSEGANA

Repository / Repozitorij:

[Repository of Polytechnic in Pozega - Polytechnic in Pozega Graduate Thesis Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

VELEUČILIŠTE U POŽEGI

MARIJANA MLAKIĆ, 4197

POSTUPAK ZASNIVANJA POSVOJENJA

ZAVRŠNI RAD

Požega, 2016. godine.

VELEUČILIŠTE U POŽEGI
DRUŠTVENI ODJEL
PREDDIPLOMSKI STRUČNI UPRAVNI STUDIJ

POSTUPAK ZASNIVANJA POSVOJENJA

ZAVRŠNI RAD

IZ KOLEGIJA STATUSNO PRAVO GRAĐANA

MENTOR: mr. sc. Zlatko Pirc, predavač

STUDENT: Marijana Mlakić

Matični broj studenta: 4197

Požega, 2016. godine.

SAŽETAK

Obiteljskim zakonom uređuje se posvojenje kao i obveze stranaka u postupku. Temeljeno načelo na kojem se odnos mora zasnivati je načelo najboljeg interesa djeteta. Mora se polaziti od pretpostavke da je djetetu potrebna obitelj, a tek potom da roditelji trebaju dijete tj. tijekom postupka se ne smije staviti prvenstvo želje posvojitelja da postanu roditelji ispred potreba i želja djeteta. Posvojitelj može biti osoba kako pojedinac, osobe u braku ili izvanbračnoj zajednici, kao i drugi bračni ili izvanbračni drug koji želi posvojiti dijete drugog partnera. Postupak posvojenja zasniva se kod nadležnoga centra za socijalnu skrb, a stranke u postupku posvojenja su dijete i najprikladniji posvojitelj. Centar za socijalnu skrb izabire najpovoljnijeg posvojitelja iz registra potencijalnih posvojitelja, a prema potrebama djeteta i stručnom mišljenju o podobnosti i prikladnosti potencijalnog posvojitelja. Prije donošenja rješenja nadležne institucije dužne su pripremiti dijete na novu situaciju i osigurati mu druženje sa najprikladnijim posvojiteljima. Najprikladniji posvojitelj dužan je svakodnevno skrbiti o djetetu. Posvojenje između najprikladnijeg posvojitelja i posvojenika se zasniva rješenjem koje donosi nadležni centar za socijalnu skrb. Pravomoćnošću rješenja o posvojenju nastaje novi pravni odnos kojim se posvojitelji upisuju u maticu rođenih kao roditelji djeteta ukoliko se dijete starije od dvanaest godina tome ne protivi, a na što ima pravo.

Ključne riječi: posvojenje; posvojitelj; posvojenik; zasnivanje posvojenja

SUMMARY

Adoption is directed by family law as the obligations of the party in process. The basic principle on which relationship must be founded is the principle of the best interest for the child. It must be assumed that the child needs a family and then that parents need a child. During the process it shouldn't be put the priority of adoptive parents in front of child's needs and wishes. The adoptive parent may be a person as an individual, a person in marriage, cohabitation as well as other spouse of common-law partner, who wants to adopt a child of other partner. The process of adoption is based at the Center for Social Welfare and the party in the adoption process are the child and the most suitable adoptive parent. Center for Social Welfare chooses the most optimal adoptive parent in the register of potential adoptive parents according to child needs and the professional judgment of eligibility and suitability of potential adoptive parents. Before making any decision the competent institution are obligated to prepare the child to the new situation and insure him/her to spend some time with the most suitable adoptive parents. The most suitable adoptive parent is obligated to take care of the child daily. Adoption between the most suitable adoptive parents and foster child is based on a decision of the competent Center for Social Welfare. The legal validity of the decision on adoption creates a new relationship in which are adoptive parents entered in the register of births as parents, if the child older than twelve years is not opposed in which him/her has right.

Key words: adoption, adoptive parent, foster child, adoption, adoption process

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. POJAM POSVOJENJA	2
3. CILJEVI POSVOJENJA I NJIHOVA PRAVNA ZAŠTITA.....	3
4. POVIJESNI OSVRT NA RAZVOJ INSTITUTA POSVOJENJA	4
4.1 Posvojenje u starom vijeku	4
4.2. Posvojenje u srednjem vijeku.....	6
4.3. Posvojenje u novom vijeku	7
5. POSVOJENJE U HRVATSKOJ PRAVNOJ POVIJESTI.....	8
5.1. Posvojenja u starom vijeku	8
5.2. Posvojenje u hrvatskom srednjovjekovnom pravu	9
5.2.1. Posvojenje u srednjovjekovnoj Dalmaciji i Dubrovačkoj Republici	9
5.2.2. Posvojenje u srednjovjekovnoj Slavoniji.....	10
5.3. Posvojenje u novom vijeku	10
6. POSVOJENJE TIJEKOM DVADESETOG STOLJEĆA	11
7. PRAVNA ZAŠTITA NAČELA NAJBOLJEG INTERESA DJETETA	12
8. PRETPOSTAVKE ZA ZASNIVANJE POSVOJENJA.....	13
8.1. Uvjeti za zasnivanje postupka posvojenja na strani djeteta	13
8.2. Uvjeti za zasnivanje postupka posvojenja na strani posvojitelja	14
8.3. Davanje pristanka djetetovih roditelja ili skrbnika	14
8.4. Pravni učinci posvojenja	15
9. POSTUPAK ZASNIVANJA POSVOJENJA	16
9.1. Pokretanje postupka za zasnivanje posvojenja	16
9.2. Stranke u postupku zasnivanja posvojenja	17
9.3. Izbor najprikladnijeg posvojitelja i priprema djeteta	17
9.4. Zasnivanje posvojenja.....	18
9.5. Pravo na pomoć i pravo na uvid u službene podatke nakon zasnivanja posvojenja.....	19
10. POSVAJANJE DJECE IZ DRUGIH DRŽAVA	20
11. ZAKLJUČAK.....	22
LITERATURA	24
POPIS KRATICA.....	25

1. UVOD

Na samome početku pojašnjava se pojam posvojenja kao i uvod u bit rada odnosno njegova pravna zaštita.

Nadalje se razrađuje institut posvojenja u starom vijeku, srednjem vijeku te novom vijeku. Pokušava se što jednostavnije prikazati isti kroz najranije zapise u drevnoj Mezopotamiji, Egiptu i Indiji te pravno uređenje istoga u helenskom i rimskom pravu. Tijekom srednjeg vijeka najpoznatija uređenja bila su ona germanskih naroda i Franačke države. Nakon zatišja tijekom srednjeg vijeka nakon Francuske revolucije dolazi do prekretnice na području prava, a tako i na području posvojenja. Iako o pravnoj zaštiti djece još ne možemo govoriti u pravom smislu te riječi.

Kroz peto poglavlje obrađuje se institut posvojenja kroz Hrvatsku pravnu povijest. Objašnjavajući institut posvojenja tijekom starog vijeka, te prelaskom na srednji vijek koji je pravno bio različit. Zbog razlike u pravnom reguliranju potpoglavlje je podijeljeno na dva dijela odnosno zasebno se razrađuje posvojenje u srednjovjekovnoj Dalmaciji i Dubrovačkoj Republici, a posebno u srednjovjekovnoj Slavoniji. Pojavom Općeg građanskog zakonika koji se na području Hrvatske počinje primjenjivati u drugoj polovici devetnaestog stoljeća uvelike se mijenja poimanje instituta posvojenja. Također u kratkom presijeku zbivanja u turbulentnom dvadesetom stoljeću ukazano je na bitna pravna određenja i položaj stranaka u postupku posvojenja ubrzo nakon završetka Drugog svjetskog rata pa sve do uspostave Republike Hrvatske.

Drugi dio rada omogućava uvid u pravno oblikovanje instituta posvojenja od uspostave Republike Hrvatske sve do danas. Pojašnjava se važnost pravne zaštite načela najboljeg interesa djeteta u samom postupku, te uvjeti koje stranke kao osobe u postupku moraju ispunjavati. Razrađuje se postupak zasnivanja posvojenja pred nadležnim tijelom. Zakonom su utvrđena prava i dužnosti koja proizlaze iz novog odnosa koji nastaje posvajanjem.

S obzirom na porast posvojenja djece cilj ovoga rada je upoznati građane s pojmom posvojenja, pravima i dužnostima koja iz njega proizlaze, te načinu zasnivanja posvojenja.

2. POJAM POSVOJENJA

Pojam posvojenja definiran je Obiteljskim zakonom (NN 116/03, 17/04, 136/04, 107/07, 57/11, 61/11, 25/13, 05/15), a definicija je slijedeća: „Posvojenje je poseban oblik obiteljsko-pravnog zbrinjavanja i zaštite djeteta bez odgovarajuće roditeljske skrbi kojim se stvara trajni odnos roditelja i djeteta.“ Znači, posvojenje je obiteljsko-pravni institut kojim se pravnim putem zasniva roditeljski odnos između tuđeg maloljetnog djeteta (posvojenika) i punoljetne osobe (posvojitelja) pravnim aktom nadležnog tijela. Obiteljski zakon podijeljen je u deset dijelova, a četvrti dio sadrži odredbe kojima se uređuje posvojenje.

Zakonom je definiran pojam posvojenja, te svrha posvojenja. Uređene su pretpostavke za posvojenje na strani djeteta i na strani posvojitelja.

3. CILJEVI POSVOJENJA I NJIHOVA PRAVNA ZAŠTITA

Nakon drugog svjetskog rata posvećena je veća pozornost potrebi zaštite djece i obitelji. Tako se za sam cilj posvojenja može reći da objedinjuje dva prava zaštićena kako međunarodnim sporazumima tako i domaćim zakonodavstvom, a to su pravo čovjeka na roditeljstvo i osnivanje obitelji i pravo djeteta na sigurnost i odgoj u obitelji.

Prema Ustavu Republike Hrvatske (NN 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14) jamči se obveza svih da štite djecu, te osobitu skrb za maloljetnike bez roditelja i za one o kojima se roditelji ne brinu. Obitelj se stavlja pod osobitu zaštitu države. Nadalje u Obiteljskom zakonu (NN 116/03, 17/04, 136/04, 107/07, 57/11, 61/11, 25/13, 05/15) detaljnije se uređuju obveze roditelja prema djeci, njihova obveza zaštite i dobrobiti te osiguranja života u obitelji. Država je dužna zaštititi dijete u trenutcima kada život u biološkoj obitelji više nije moguć ili je narušen. Svaku odluku koju država donosi preko svojih institucija obvezna je voditi u načelu dobrobiti djeteta. Tako i sam postupak posvojenja djeteta kreće od pretpostavke dobrobiti za njegov daljnji život. Dakle, interes i dobrobit djeteta uživaju prioritet u odnosu na interes posvojitelja.

Naime, svaka društvena zajednica zalag svoje sigurnosti, uspjeha i opstojnosti mora tražiti samo u sretnom pojedincu i stabilnoj obitelji, a posvojenje je ponekad najkvalitetniji način za ostvarivanje takvog cilja. Ipak potreba djeteta za stabilnom obitelji uvijek treba biti iznad činjenice da posvojitelj želi posvojiti dijete.

4. POVIJESNI OSVRT NA RAZVOJ INSTITUTA POSVOJENJA

Kako u svom djelu navode Alinčić et.al. (2001) institut posvojenja (adopcija) postojalo je i u vremenima koja su prethodila nastanku države i prava. U svojoj najranijoj formi posvojenje je dijelom podrijetlom religijskog karaktera jer se tada vjerovalo da onaj tko umre, a iza sebe ne ostavi potomke koji bi mu odavali pogrebne počasti, osuđen na vječnu usamljenost u zagrobnom životu. Kroz najraniju povijest posvojenje se javljalo kroz oblik uzimanja stranaca, progonjenih osoba i ratnih zarobljenika u gens s ciljem jačanja gensa u pogledu njegove kolektivne radne i obrambene sposobnosti.

Tradicija posvojenja kao pravnog instituta seže daleko u prošlost pa tako odredbe o posvojenju mogu se naći i u zakonodavstvu naroda starog vijeka.

4.1 Posvojenje u starom vijeku

Alinčić et.al (2001) u svom dijelu kada spominju institut posvojenja u starom vijeku navode dvije vrste propisa odnosno razgraničuju propise istočnih država (drevne Mezopotamije, Egipta i Indije) i propise o posvojenju zapadnih država robovlasničkog perioda (helensko i rimsko pravo).

Prema Hamurabijevom zakoniku u Mezopotamiji posvojenje je moglo biti dvovrsno odnosno moglo je biti raskidivo i neraskidivo. Bitne okolnosti koje su utjecale na to bile su: „hijerarhijski status posvojećeta, stupanj zalaganja, truda i rada kojeg je posvojitelj uložio u podizanje, odgoj i izobrazbu posvojećeta, okolnosti da li je posvojitelj posvojčće „uvrstio“ među „svoje sinove/djecu“ ili ne.“ (Alinčić et.al. 2001:296)

Kada bi do raskida posvojenja došlo bez krivnje posvojećeta posvojitelj bi bio dužan osigurati mu otpremninu u iznosu od jedne trećine svoje imovine.

Posvojenje u asirskom i babilonskom pravu služilo je ne samo za posvojenje djece nego i kao unuk, brat ili čak otac. Obred posvojenja uvijek se je obavljao javno, prava koja je osoba posvojenjem stjecala nisu smjela biti na štetu biološke djece. Također posvojenje se moglo raskinuti, a ako posvojčće nije priznavalo obitelj moglo ga se je jednostavno otjerati.

Stari Egipat poznavao je institut posvojenja koji je uglavnom služio kao način uključivanja određenih osoba u krug nasljednika kamo oni po redovnom toku stvari nisu mogli

pripadati. Razlog zbog kojeg je posvojenje služilo u svrhu nasljeđivanja može se tražiti u tome što tada nije postojao testament kao pravna osnova nasljeđivanja. Slični razlozi posvajanja nalaze se u staroindijskoj kulturi, gdje su posvajana uglavnom muška djeca koja su nakon obreda posvajanja uživala ista prava kao i biološki sin gospodara kuće.

Helensko pravo također obrađuje posvojenje. Jedan od poznatijih svakako je Zakonik polisa Gortine iz 5 st.pr.Krista prema kojemu se moglo posvojiti srodnika, ali i nesrodnu osobu. Posvojenje je bilo moguće i onda kada su postojala biološka djeca što ide u prilog činjenici da primarni cilj posvojenja nije bio produženje ili spašavanje obiteljskog doma. Tijekom 6.st.pr.Krista u atenskom pravu postojanje rođenih sinova predstavljalo je prepreku za posvojenje. Kako navode Alinčić et.al. (2001) u svome dijelu objašnjavajući posvojenje u atenskom pravu od posvojitelja se tražilo da bude pri zdravoj pameti i da ne bude nagovoren od svoje žene. Cilj ondašnjeg posvojenja bio je produženje obitelj ostavitelja što potkrepljuje činjenica da se posvojče nije moglo naći u ulozi posvojitelja. Kada posvojče ne bi uspjelo produžiti obitelj putem svojih direktnih potomaka, imovina posvojitelja pripadala bi njegovim srodnicima (*epibalontima*).

Alinčić et.al (2001) u svome dijelu navode kako rimska pravna povijest poznaje dva oblika posvojenja, a to su adrogacija (*adrogatio*) i adopcija (*adoptio*).

Pojašnjavajući nadalje kako je adrogacija oblik posvojenja koji podrazumijeva prelazak oca obitelji (*pater familias*) zajedno sa svim podložnim mu članovima i imovinom pod očinsku vlast (*pater potestas*) u obitelj adroganta. Adrogirana osoba u početku mogla je biti samo muška osoba, *sui iuris* koja je činom adrogacije postala *alieni iurus*. Prema tadašnjim pravilima adrogant je morao imati najmanje šezdeset godina te nije smio imati vlastite djece. Kasnijim razvojem prava odnosno u Justijanovom pravu dozvoljena je adrogacija žena i djece. Primarni cilj nije više bio produženje obitelji već je razlog mogao biti i nadomjestak za izgubljeno dijete, pomanjkanje vlastitog potomstva i sl. Sam institut adrogacije stariji je od adopcije.

Adopcija je predstavljala drugačiji način posvojenja osobe. Mogle su se posvojiti i muške i ženske osobe koje su prelazile u obitelj posvojitelja i pod očinsku figuru novog obiteljskog starješine (*pater familias*). Sam postupka opisan je u Zakoniku XII ploča te nije bio nimalo jednostavan, a sastojao je od dvije faze raskidanja dotadašnje i zasnivanja nove očinske vlasti (*pater potestas*). Indirektni učinak adopcije bio je osigurati osobu koja će produžiti ime obitelji, također sam čin adopcije trebao je poslužiti i kao nadomjestak za rođeno, biološko potomstvo

(*adoptio naturam imitatur*). Slijedom toga prema Justijanovom pravu adoptirani je morao biti barem osamnaest godina mlađi od adoptanata za kojega nije bilo neophodno da se nalazi u bračnoj zajednici. Iznimka su bili kastrati kojima nije bilo dozvoljeno adoptirati. Nadalje Justijan je uveo dva oblika adopcije, a to su *adoptio plena* i *adoptio minus plena*. „Kod *adoptio plena* adoptirani je bio *descendent adoptanta* i potpadao je pod njegovu očinsku vlast (*patria potestans*), te stjecao nasljedno pravo, čime bi nastupao potpuni učinak posvojenja. Kod *adoptio minus plena* adoptirani je za adoptanta bio strana osoba i stjecao je samo pravo zakonskog nasljeđivanja svog adoptanta, pri čemu adopcijom ne bi bila raskinuta ranija očinska vlast, a ni nasljednopravne veze sa ranijom obitelji. Za adopciju uvijek se tražila i suglasnost adoptiranoga.“ (Alinčić et. al. 2001:298)

Institut posvojenja bio je prihvaćen i duboko ukorijenjen u rimskom pravu čemu u prilog ide i činjenica kako su carevi iz rimskih vladarskih obitelji bili posvojenici.

4.2. Posvojenje u srednjem vijeku

Tijekom srednjeg vijeka posvojenje je gotovo u potpunosti iščeznulo. Mada detaljnim istraživanjem Alinčić et.al. (2001) navode kako u starom germanskom pravu postojalo posvojenje kao primanje na mjesto djeteta (*Annahme an Kindes Statt*), a kod Franaka je postojala ustanova pod nazivom *affatomia* odnosno njome se omogućavalo stvaranje nasljednopravnih veza između oca (posvojitelja) i izabranog sina (posvoječeta), ali ne i između posvoječeta i posvojiteljevih srodnika. Stari ritualni običaji koji su označavali posvojenje pod utjecajem rimskih i germanskih razvija se posinjenje. Posvojenje počinje poprimiti ugovorni karakter, a posvojitelj je morao biti stariji od posvojenika minimalno osamnaest godina. Činom posvojenja nastajala je obveza obostranoga uzdržavanja dok je nasljedna prava imao pravo zahtijevati samo posvojenik. O postojanju posvojenja u srednjem vijeku svjedoče i neki sačuvani talijanski statuti, kao i mletački statuti. Samim posvojenjem veza s biološkom obitelji nije se raskidala niti je posvojenik ulazio u obitelj posvojitelja.

4.3. Posvojenje u novom vijeku

Prekretnice izazvane francuskom revolucijom odrazile su se i na području obiteljsko - pravnih pitanja, pa tako i na području posvajanja. Iako razlog zbog kojega je Napoleon uveo posvojenje u Zakonik je isprovocirano osobnim razlogom odnosno činjenicom da nije imao vlastite djece koja bi ga mogla naslijediti ponovno je vratilo instituciju posvojenja u legislativu. Alinčić et.al (2001) navodi kako je Code Napoleon pitanje posvojenja uredio je na poprilično manjkav način s dosta ograničenim učincima, no nije bio jedini koji je uredio isto pitanje na takav način ovdje se još mogu navesti talijanski zakonik 1868.godine, rumunjski iz 1864.godine i drugi. Sasvim drugačiji pristup imao je njemački Građanski zakonik, švicarski Građanski zakonik i još neki u kojima je postupak posvojenja detaljno uređen i reguliran. Isprava je posvojenje imalo za cilj produžetak obitelji, te je posvojitelj morao biti osoba bez djece u vrlo visokoj životnoj dobi, a posvojče je obvezeno moralo biti punoljetno. Takva praksa vremenom se mijenjala da bi nakon prvog svjetskog rata postala najpotpuniji oblik pružanja pomoći velikom broju ratne siročadi.

5. POSVOJENJE U HRVATSKOJ PRAVNOJ POVIJESTI

Kroz sljedeća potpoglavlja se prikazuje razvoj instituta posvojenja kroz povijest na današnjem prostoru Hrvatske. Promotriti ćemo njegov pravni status u starom vijeku, tijekom srednjeg vijeka te sve do današnjih dana.

5.1. Posvojenja u starom vijeku

Najvredniji pronalasci iz toga doba u kojima je vidljiv institut posvojenja kao i način života ljudi na prostoru tadašnje rimske Dalmacije su pojedini epigrafski spomenici (prvenstveno nadgrobni epitafi). Takvi materijali svjedoče kroz život alumna, zatim oslobođenika i dr. o postojanju prakse posvojenja u tim vremenima.

Kako navodi Lauchner (2012) između svih gradova rimske provincije Dalmacije ističe se Salona s brojem libertinskih natpisa. Proučavajući takvu vrstu natpisa upoznajemo tadašnji život i pravni položaj oslobođenika koji su uređivani prema pravilima rimskog prava iz toga vremena. Pravni posao kojim su se oslobađali robovi iz gospodareve kuće, pretežito su to bili hranitelji (alumna) naziva se manumisija. Manumisija je služila da bi se između hranitelja i hranjenika koji je bio rob stvorio odnos sličan onome roditelja i djece. Danas se smatra kako su alumnimi zapravo bila napuštena i prihvaćena djeca što Lauchner (2012) objašnjava činjenicom kako je odnos hranjenika i nutritora bio emotivno obilježen, a o čemu svjedoče brojni epigrafski spomenici. Postoji još nekoliko razloga zbog kojih je netko postajao alumnima, a to su prvenstveno bila djeca robova ili slobodnih, ali siromašnih roditelja koji su prepuštani nutritoru zbog boljih uvjeta života. Osim navedenih situacija za hranitelja se je moglo uzeti i dijete prijatelja ili rođaka koji je preminuo ili dijete siromašne bliske osobe.

Rimsko pravo tadašnjega doba kako nadalje navodi Lauchner (2012) poznavalo je i institut zvan alumnusa. Alumnusa je bio naziv za izvanbračno dijete koji nutritor nije želio priznati, ali je želio skrbiti o njemu. Nutritori su bili pak osobe starije životne dobi, koje nisu bile i braku ili su ostali sami nakon smrti supružnika, te nisu imali vlastite djece., no nije bilo neobično da su i imali vlastitu djecu. Odnos nutritora i alumnusa bio je stabilan i trajan, njime se je zasnivala određena vrsta srodstva to je bio jedan oblik posvojenja. Iako je dugo vremena bio van prave regulative s vremenom je i taj odnos uređen u mjeri koju je zahtijevao.

5.2. Posvojenje u hrvatskom srednjovjekovnom pravu

Hrvatsko srednjovjekovno obiteljsko pravo poznavalo je institut posvojenja. Iako ono nije bilo naširoko prihvaćeno ipak se je prakticiralo o čemu dokaze možemo pronaći u statutima nekih dalmatinskih gradova i u općem pravu Slavonije i Ugarske. Također ne postoje pisani tragovi sa područja uže Hrvatske te Istre i Kvarnera u kojima se spominje posvojenje. Tijekom srednjeg vijeka napuštene djeca imala su dvije pravne mogućnosti za ulazak u novu obitelj, jedan je bio posvojenje, a drugi udomljenje.

5.2.1. Posvojenje u srednjovjekovnoj Dalmaciji i Dubrovačkoj Republici

Kada se govori o posvojenju u srednjovjekovnoj Dalmaciji prvenstveno se misli na južnodalmatinske gradove u čijim statutima nalazimo odredbe o posvojenju. Tako Lauchner (2012) navodi primjer Budvanskog i Kotarskog statuta. Budvanski statutu u sebi sadržava odredbu kojom omogućava mužu i ženi bez djece posvojenje bližeg rođaka kao što je to brat jednog od supružnika ili njegovo dijete ili drugog bližeg rođaka. Posvojenje se obavljalo pred svjedocima na temelju notarske isprave, a posvojenik je stjecao sva prava zakonskog djeteta. Kotarski statut dozvoljavao je posvojenje tj. moglo se „posiniti“ svakoga nije morao nužno biti bliži rođak. Samo osoba bez vlastite djece je mogla „posiniti“, a posinjeni je bio obvezan posinitelja slušati „kao vlastitog oca“.

Posvojenje između plemića u Dubrovniku nije bilo moguće zbog izrazito zatvorenog patricijata, a i zbog inzistiranja na obostranoj čistoći krvnog sredstva. Bilo je dopušteno da plemići budu skrbnici ali nikako posvojitelji. Dubrovački statut spominje domazetstvo kao jedini mogući oblik posvojenja u Dubrovačkoj Republici. Ovdje je potrebno razlikovati udomljavanje napuštene djece iz domova koje se je provodilo na temelju ugovora i institut domazetstva. Tomašević (2014) navodi razlike između domazetstva i posvojenja napuštene djeca putem ugovora. Prema Dubrovačkom statutu (1272.) domazet (affiliatus) je bio osoba koja je ulazila u kuću punca koji nije imao sinova, te je stoga imao poprilično povoljan položaj, a i pravno su mu bila regulirana mnoga prava kao npr. nasljednopravna. Domazetstvo je bilo raširenije na selu negoli u samom gradu. Drugi oblik bilo je posvojenje djece koja su se nalazila u Domu za nahočad i to putem ugovora u kojem su bile regulirane obveze posvojitelja i posvojenika.

5.2.2. Posvojenje u srednjovjekovnoj Slavoniji

Područje koje je bilo obuhvaćeno općim ugarskim i slavonskim pravom osobitu važnost je prihvaćalo tzv. primanju za brata (*adoptio fraternalis*). Nadalje navodeći Lauchner (2012) tumači kako su se brojni plemići proglašavali adoptivnom i diobenom braćom, sačinivši o tome ugovor kojim je cilj bio da zemljišni posjedi osoba bez zakonskih nasljednika nakon njegove smrti ne dođu u kraljeve ruke. To su bili ugovori o zajednici dobara u formi bratimljenja. Naravno da su ti ugovori imali prethodno odobrenje kralja jer bez njega ne bi imali nikakvo pravno značenje. Kralj se je na taj način odricao svojega prava na eventualnu imovinu. Razlikuje se adoptivno bratstvo (*fraternalis adoptio*) od posinjenja (*adoptio filialis*). „Kod „primanja za brata“ određenog pojedinca bila je dovoljna njegova i adoptantova suglasnost, dok je kod posinjenja u užem smislu trebala i privola roditelja, odnosno tutora. Razlikovalo se potpuno (*adoptio filialis perfecta*) i nepotpuno (*adoptio filialis imperfecta*) posinjenje; jednostavno ili jednostrano (*adoptio fraternalis simplex, unilaternalis*) i uzajamno ili dvostrano bratimljenje (*adoptio fraternalis mutua, bilaternalis*); te općenita, (*adoptio universalis*), djelomična (*adoptio partialis*) i pojedinačna adopcija (*adoptio singularis*).“ *Lauchner (2012: 1170)*

Adoptirani nije imao ista prava kao krvni rođak jer je on bio samo zakonski nasljednik, a ne netko tko je produživao obitelj. Također zadržavao je pravo svoje porodice po rođenju. Adopcija je prestajala izvršnosti ugovora odnosno nasljedstvom nakon smrti posvojitelja,

5.3. Posvojenje u novom vijeku

Općim građanskim zakonikom na području Hrvatske i Slavonije pravno je bilo regulirano posvojenje. Posvojitelji su morali imati pedeset godina života, nisu smjeli imati vlastite djece, te da su najmanje osamnaest godina stariji od posvojčeta (posinka ili pokćerke). Posvojiti se moglo i odraslu osobu, ali i dijete, a posvojče nije u potpunosti raskidalo odnose sa svojom biološkom obitelji. Glavni cilj posvojenja bio je produženje obitelji.

Prema Općem građanskom zakoniku posvojenje je iznimno važno jer subjekti tog pravnog odnosa ostvaruju međusobno uvjetovana prava, a to je da postanu roditelji odnosno da imaju roditelje. Posvojenje im to omogućava kao i uživanje prava koja iz toga odnosa proizlaze.

6. POSVOJENJE TIJEKOM DVADESETOG STOLJEĆA

Ubrzo nakon završetka Drugog svjetskog rata na području tadašnje Jugoslavije 1947. godine donesen je prvi Zakon o usvajanju (Službeni list FNRJ br.30/47). Zbog okolnosti u kojima je sam Zakon donesen imao je dosta propusta i otežavao je čin posvojenja. Tek 1965. godine izmjenama i dopunama toga Zakona olakšano je posvojenje, te su ispravljeni mnogi propusti koji su prvotnom verzijom doneseni. Ipak postojali su još neki propusti, a odnosili su se prvenstveno na sam odnos posvojitelja i posvojenika kao i pravno reguliranje njihova statusa. Posvojitelji se nisu mogli upisati kao roditelji posvojenika, a posvojenik se nije mogao osloboditi činjenice da je posvojen što je predstavljalo problem kako društvenog, tako i psihološkog karaktera. Također zbog tadašnje politike u pogledu odnosa sa drugim državama nije bilo omogućeno posvojenje od strane stranih državljana.

Kako Alinčić et.al (2001) navode tijekom sedamdesetih godina obiteljsko - pravna materija ustupa se u nadležnost federalnih jedinica. Zakon o obitelji i porodičnim odnosima (NN SRH br. 11/78, 27/78) stupio na snagu 01.01.1979. godine u Hrvatskoj regulirao je i materiju posvojenja. „Njegov značaj leži u činjenici što je uveo dva oblika posvojenja s različitim pretpostavkama i učincima ovisno o tome da li se posvaja dijete do navršene pete ili maloljetnik do navršene osamnaeste godine života. Također njime se uz maksimalnu zaštitu interesa posvojećeta, ispravno valorizirani i interesi posvojitelja (npr .uvođenjem neraskidivog posvojenja, upisom posvojitelja kao roditelja u državne matice i sl.)“ *Alinčić et.al. (2001:301)*

Krajem 1989. godine učinjen je velik iskorak prema prilagodbi zakonskih rješenja u skladu s zahtjevima Konvencije o posvojenju donesene 1967.godine, a prvenstveno su se odnosila na interese posvojećeta, kao i na orijentaciju na posvojitelje mlađe životne dobi.

Stvaranjem Republike Hrvatske korjenito se mijenja i pravni sustav mlade države, pa tako se unose novine i poboljšanja u obiteljsko - pravni sustav,a samim tim u institut posvojenja. Teži se uskladi sa zahtjevima Konvencije o pravima djeteta.

7. PРАВNA ЗАШТИТА НАЧЕЛА НАЈБОЛЈЕГ ИНТЕРЕСА ДЈЕТЕТА

Kada se uređuje institut posvojenja naročito se mora voditi briga o zaštiti načela najboljeg interesa djeteta. Zaštita djeteta kao i njegova dobrobit samim činom posvojenja moraju biti iznad onih posvojiteljevih.

Kako se je često kroz povijest od najranijih dana pa sve do danas događalo da su se prava djeteta grubo narušavala ne samo u fizičkom već i u emocionalnom obliku dolazi se do želje za stvaranjem globalnih pravnih akata kojima bi se osigurala prava djeteta. Prvi takav akt kojim se neposredno zaštićuju prava djece stvoren je nakon užasa Prvog svjetskog rata i to 1924. godine pod imenom Ženevska deklaracija o pravima djeteta. Načelo najboljeg interesa djeteta prvi puta nalazimo u Deklaraciji o pravima djeteta donesenoj 1959. godine kao i u Konvenciji o pravima djeteta.

Međunarodni sporazumi doneseni sa ciljem zaštite djeteta kao i njihove odredbe inkorporirane u zakonodavstvo Republike Hrvatske između ostaloga spominju načelo zaštite najboljeg interesa djeteta. „Većina autora iz obiteljskog prava izbjegava definirati najbolji interes djeteta, već daju elemente iz kojih se može zaključiti što je najbolji interes djeteta koji treba ocjenjivati u svakom pojedinom slučaju“ *Šeparović (2014:30)*

Stoga možemo zaključiti da se odluke moraju donositi objektivno, te uzimajući u obzir cjelokupnu situaciju u kojoj se dijete nalazi, a ne samo pojedine čimbenike ili želju posvojitelja da postanu roditelji neovisno o dobrobiti djeteta.

8. PRETPOSTAVKE ZA ZASNIVANJE POSVOJENJA

Posvojenje je poseban oblik obiteljsko – pravnog zbrinjavanja i zaštite djece bez odgovarajuće obiteljske skrbi kojim se stvara trajni odnos roditelja i djeteta reguliran Obiteljskim zakonom (NN 116/03, 17/04, 136/04, 107/07, 57/11, 61/11, 25/13, 05/15).

Put prema posvojenju nije nimalo jednostavan stoga osobe koje planiraju posvojiti dijete trebaju udovoljiti strogim kriterijima, a sve u interesu, dobrobiti djeteta. Osoba kao pojedinac, bračni ili izvanbračni drug koji želi posvojiti dijete podnijeti će mjesno nadležnom centru za socijalnu skrb pisanu prijavu namjere posvojenja i pisani zahtjev za izdavanje mišljenja o podobnosti i prikladnost za posvojenje. Dužnost stručnih osoba nadležnog centra za socijalnu skrb je po dolasku potencijalnih posvojitelja pružiti pravovremene informacije o samom tijeku posvojenja, izazovima koje takav postupak donosi, kao i o pravnim odnosima koje stječu i dužnostima koje trebaju preuzeti onoga trenutka kada postanu roditelji. Nakon dostavljene potrebne dokumentacije od strane potencijalnih posvojitelja mjesno nadležni centar za socijalnu skrb kreće sa procjenom podobnosti i prikladnosti za posvojenje. Procjena se obavlja nakon pribavljene socijalne anamneze izrađene od strane stručnog socijalnog radnika, mišljenja psihologa nakon obavljenih razgovora sa potencijalnim posvojiteljima, te preporuke stručnog tima. Osobe koje zadovolje zakonske uvjete uključuju se u programe stručne pripreme za posvojenje. Nakon provedene stručne pripreme i nakon provedene procjene o podobnosti i prikladnosti za posvojenje, a u roku od šest mjeseci od zaprimanja zahtjeva dostavlja se stručno mišljenje nadležnom centru za socijalnu skrb. Nakon dostavljanog pozitivnog mišljenja, a u roku od osam dana od dostave istoga, potencijalni posvojitelji se upisuju u registar posvojitelja.

Potencijalni posvojitelji mogu i nakon upisa u registar odustati od namjere posvojenja. Svoj odustanak izjavljuju u pismenom obliku nakon čega bivaju brisani iz registra.

8.1. Uvjeti za zasnivanje postupka posvojenja na strani djeteta

Dijete se može posvojiti do njegove osamnaeste godine, također postoji zabrana posvojenja srodnika ili štićenika te djeteta maloljetnog roditelja. Iznimno, dijete maloljetnog roditelja se može dati u postupak posvojenja nakon godinu dana od rođenja ako nema mogućnosti da dijete ostane u obitelji roditelja, bake ili djeda ili bližih srodnika. Dijete koje je

nepoznatoga podrijetla može se posvojiti u vremenskom roku od isteka tri mjeseca od dana rođenja odnosno napuštanja. Također su uređeni uvjeti tko može odnosno ne može posvojiti dijete i pod kojim uvjetima.

8.2. Uvjeti za zasnivanje postupka posvojenja na strani posvojitelja

Pravno su regulirane pretpostavke za posvojenje na strani posvojitelja koje kreću od dobi posvojitelja odnosno o razlici u godinama između posvojitelja i posvojenika, činjenici da posvojitelj može biti u bračnoj i izvanbračnoj zajednici prilikom postupka posvojenja, državljanstvu posvojitelja odnosno činjenici da može biti hrvatski državljanin, a u iznimnim situacijama može biti i strani državljanin ako je to u najboljem interesu djeteta.

„Dijete ne može posvojiti krvni srodnik u ravnoj lozi, brat, odnosno sestra. Skrbnik ne može posvojiti svojega štićenika dok ga dužnosti skrbnika ne razriješi centar za socijalnu skrb.“
(*Obiteljski zakon čl.182.*)

Izričito je navedeno da posvojitelj ne može biti osoba koja je lišena prava na roditeljsku skrb, lišena poslovne sposobnosti ili čije dosadašnje ponašanje i osobine upućuju na to da nije poželjno povjeriti joj roditeljsku skrb o djetetu.

8.3. Davanje pristanka djetetovih roditelja ili skrbnika

Pristanak djetetovih roditelja za posvojenje je potreban osim u slučajevima kada su roditelji maloljetni ili lišeni poslovne sposobnosti odnosno pristanak nije potreban ako je roditelj umro ili je lišen prava na roditeljsku skrb. Prilikom davanja pristanka kao i samom postupku davanja istoga važnu ulogu ima Centar za socijalnu skrb kao i sud koji će u izvanparičnom postupku rješenjem nadomjestiti pristanak roditelja za posvojenje. Iznimno je važan podatak da je zakonom omogućeno djetetu koje je navršilo dvanaest godina samostalan pristanak kao i opoziv istoga kao i slobodno izraženo mišljenje. Nadalje rješava se pitanje pristanka djetetova skrbnika, kao i bračnog odnosno izvanbračnog druga i postupak davanja njihova pristanka. Zakonom su također uređene pravne posljedice pristanka roditelja za posvojenje.

8.4. Pravni učinci posvojenja

Postupkom posvojenja nastaju pravni učinci kojima nastaje novi pravni odnos između posvojitelja i posvojenika. Zabranjuje se osporavanje podrijetla djeteta, samim postupkom posvojenja među posvojiteljem te njegovim srodnicima s jedne strane i posvojenikom s druge strane nastaje neraskidiv odnos te se stječu prava i dužnosti koja iz takvog odnosa proizlaze. Posvojitelj ima pravo svome posvojeniku dati novo osobno ime i prezime osim u slučaju kada je dijete navršilo dvanaest godina tada ono samostalno o tome odlučuje. Također zakonom je uređeno pravo nasljeđivanja.

9. POSTUPAK ZASNIVANJA POSVOJENJA

Institut posvojenja djeteta može se zasnovati samo ako je u interesu djeteta, a u postupku zasnivanja posvojenja provjeravaju se osobine posvojitelja u odnosu na dobrobit djeteta. Posvojitelj iznimno može biti i stranac ako je to od osobite koristi za dijete. Pri zasnivanju posvojenja radi se o pravnozaštitinim pravima djece odnosno pravu djece na zaštitu i pomoć države navedenu u Konvenciji o pravima djeteta.

„ Države stranke koje priznaju i/ili dopuštaju posvojenja, osigurati će da se pri tome u najvećoj mjeri vodi računa o najboljem interesu djeteta te će:

- a) osigurati da posvojenje odobravaju samo nadležna tijela vlasti, u skladu s odgovarajućim propisima i postupcima, kako i u svim bitnim pouzdanim informacijama te odlučiti da li se posvojenje dopušta glede okolnosti u kojima se dijete nalazi u odnosu na roditelje, srodnike i zakonske skrbnike i, ako je potrebno, utvrditi jesu li zainteresirane strane dale obaviješteni pristanak za posvojenje nakon što su dobile odgovarajući savjet, kad je on potreban“ (*Konvencija o pravima djeteta, čl. 21., st. 1-2*)

9.1. Pokretanje postupka za zasnivanje posvojenja

Osoba koja ispunjava uvjete za posvojitelja prema članku 187. Obiteljskog zakona odnosno nije lišena prava na roditeljsku skrb, nije lišena poslovne sposobnosti ili čije dosadašnje ponašanje i osobine ne upućuju na to da joj nije poželjno povjeriti roditeljsku skrb o djetetu te koja se nalazi u registru potencijalnih posvojitelja može se nalaziti u postupku zasnivanja posvojenja.

Centar za socijalnu skrb nadležan prema mjestu prebivališta odnosno boravišta djeteta će između posvojitelja u upisanih u registar potencijalnih posvojitelja izabrati onoga koji je najprikladniji za određeno dijete uzimajući u obzir osobine i potrebe djeteta opisane u izvješću o djetetu, te stručno mišljenje centra za socijalnu skrb o podobnosti i prikladnosti potencijalnih posvojitelja Centar za socijalnu skrb po potrebi će prikupiti podatke koji su bitni za posvojenje od najbližih srodnika djeteta. Također Centar može dati priliku roditelju koji je lišen prava na roditeljsku skrb da izrazi svoje mišljenje o mogućnosti posvojenja, no njegovo mišljenje nije

obvezujuće. Sadržaj konkretnog mišljenja stručni radnici centra mogu uzeti u obzir prilikom donošenja stručne procjene o tome je li posvojenje u konkretnom slučaju najbolje rješenje.

9.2. Stranke u postupku zasnivanja posvojenja

Tijekom postupka zasnivanja posvojenja stranke u postupku su dijete i najprikladniji posvojitelj. Također Obiteljskim zakonom uređen je i status biološkog roditelja u postupku posvojenja. Roditelj čiji pristanak se nadomješta odlukom suda ili čiji pristanak nije potreban ne smatra se strankom u postupku dok roditelj koji je svojevolumno pristao da njegovo dijete posvoje njemu nepoznati posvojitelji nakon isteka od trideset dana od dana potpisivanja zapisnika o pristanku više se ne smatra osobom u postupku.

Kada je posrijedi posvojenje djeteta bračnog odnosno izvanbračnog druga stranke u postupku su dijete i drugi bračni odnosno izvanbračni drug tj. posvojitelj. Biološki roditelj u ovom slučaju prestaje bit stranka u postupku nakon isteka trideset dana od dana potpisivanja zapisnika o pristanku na posvojenje.

9.3. Izbor najprikladnijeg posvojitelja i priprema djeteta

Centar za socijalnu skrb mjesno nadležan za vođenja postupka posvojenja dužan je prilikom izbora najprikladnijeg posvojitelja za dijete uzeti u obzir propisane uvjete, a to su

1. osobine i potrebe djeteta opisane u izvješću o djetetu i
2. stručno mišljenje centra za socijalnu skrb o podobnosti i prikladnosti potencijalnih posvojitelja.“ (*Obiteljski zakon NN 116/03, 17/04, 136/04, 107/07, 57/11, 61/11, 25/13, 05/15*)

Ako je od izrade mišljenja o podobnosti i prikladnosti za posvojenje potencijalnih posvojitelja do pokretanja postupka zasnivanja posvojenja proteklo više od godinu dana, matični centar za socijalnu skrb potencijalnih posvojitelja će bez odgode preispitati jesu li se okolnosti promijenile.

Kada se utvrdi najprikladniji potencijalni posvojitelj za neko dijete, matični Centar za socijalnu skrb djeteta, u suradnji s udomiteljem, ustanovom socijalne skrbi u kojoj je dijete smješteno ili drugom osobom kojoj je dijete povjerenjeno na svakodnevnu skrb, će pripremiti dijete za posvojenje te će, izdavanjem suglasnosti, omogućiti najprikladnijem potencijalnom

posvojitelju ostvarivanje osobnih odnosa radi procjene hoće li zasnivanje posvojenja biti u skladu s dobrobiti djeteta. Pri tom će se potencijalnim posvojiteljima osigurati stručna pomoć i potpora uz istovremenu procjenu budućeg odnosa posvojenika i posvojitelja. Treba naglasiti da najprikladniji potencijalni posvojitelj kod kojega dijete boravi radi ostvarivanja osobnih odnosa prije zasnivanja posvojenja ima pravo, dužnost i odgovornost svakodnevno se skrbiti o djetetu, zastupati dijete u pitanjima svakodnevne skrbi te ga uzdržavati.

Ukoliko potencijalni posvojitelji odustanu od namjere posvojenja djeteta nakon što budu izabrani kao najprikladniji posvojitelji u odnosu na osobine i potrebe djeteta, centar za socijalnu skrb koji je vodio postupak posvojenja će po službenoj dužnosti o tome obavijestiti centar za socijalnu skrb mjesno nadležan za posvojitelje koji će odustanak odmah zabilježiti u registru potencijalnih posvojitelja te će preispitati stručno mišljenje o podobnosti i prikladnosti za posvojenje u roku od tri mjeseca od dana odustanka. Novo stručno mišljenje će se također evidentirati u registru potencijalnih posvojitelja.

9.4. Zasnivanje posvojenja

Posvojenje je zasnovano kada Matični centar za socijalnu skrb posvojenika donose Rješenje o posvojenju. Izreka rješenja centra za socijalnu skrb kojom se zasniva posvojenje sadrži osobne podatke posvojenika (osobno ime i prezime, spol, dan, mjesec, godinu i sat rođenja, nacionalnost i državljanstvo, godinu i redni broj upisa u maticu rođenih), osobne podatke bioloških roditelja djeteta (osobni identifikacijski broj, osobno ime i rođeno ime, datum i mjesto rođenja, nacionalnost i državljanstvo, zanimanje te prebivalište i adresu stanovanja roditelja), osobne podatke posvojitelja (osobni identifikacijski broj, osobno ime i rođeno prezime, datum i mjesto rođenja, nacionalnost i državljanstvo, zanimanje, prebivalište i adresu stanovanja).

Također Zakonom se određuje da se posvojitelji upisuju, odnosno ne upisuju kao roditelji te, ukoliko je to potrebno radi zaštite prava i interesa djeteta, određuje se da se djetetu ima odrediti novi osobni identifikacijski i matični broj koji će se upisati u maticu rođenih. Ukoliko je posvojenik navršio dvanaest godina potrebna je njegova suglasnost o upisu posvojitelja kao roditelja.

Protiv rješenja o zasnivanju posvojenja stranka može podnijeti žalbu na rješenje ministarstvu nadležnom za poslove socijalne skrbi u roku od osam dana od dana primitka odluke. Ako žalba nije podnesena, nakon protoka roka žalbe od osam dana Rješenje o posvojenju postaje pravomoćno, te posvojitelji postaju roditelji. Centar za socijalnu skrb dužan je pravomoćno rješenje o posvojenju odmah dostaviti nadležnom matičaru radi upisa u maticu rođenih djeteta, kao i centru za socijalnu skrb prebivališta odnosno boravišta posvojitelja.

9.5. Pravo na pomoć i pravo na uvid u službene podatke nakon zasnivanja posvojenja

Djetetu i posvojitelju centar za socijalnu skrb dužan je osigurati potrebnu savjetodavnu pomoć i potporu i nakon završetka postupka posvojenja. Mjesno nadležni centar za socijalnu skrb dužan je pratiti prilagodbu djeteta u posvojiteljskoj obitelji te nakon šest mjeseci od dana zasnivanja posvojenja o tome sastaviti izvješće. Isto se dostavlja centru za socijalnu skrb koji je donio rješenje o zasnivanju posvojenja.

Spise predmeta i očevidnik o predmetima posvojenja vodi Centar za socijalnu skrb. Isti su službena tajna. Uvid u spise predmeta o posvojenju i maticu rođenih posvojenog djeteta dopustit će se punoljetnom posvojeniku, posvojitelju i roditelju koji je dao pristanak da dijete posvoji njemu poznat posvojitelj, odnosno bračni ili izvanbračni drug roditelja djeteta. Maloljetnom posvojeniku centar za socijalnu skrb dopustit će uvid u spise predmeta o posvojenju, a matičar u maticu rođenih posvojenika, ako centar za socijalnu skrb utvrdi da je uvid u spise o posvojenju ili maticu rođenih u njegovu interesu. Bližim krvnim srođnicima posvojenika dopustit će se uvid u spise predmeta o posvojenju ako centar za socijalnu skrb pribavi pristanak punoljetnoga posvojenika.

10. POSVAJANJE DJECE IZ DRUGIH DRŽAVA

Europska konvencija o posvojenju revidirana je i kao takva stupila na snagu 2011.godine. Kako Hrabar (2016) primjećuje u svom djelu, opći cilj je usvajanje zajedničkih načela i postupaka, čime bi se umanjile poteškoće koje proizlaze iz razlika između nacionalnih rješenja i promicala dobrobit posvojene djece. Detaljnom usporedbom hrvatskog zakonodavstva i odredbi Konvencije ustanovljuje se visok stupanj usklađenosti.

Kada je u pitanju posvojenje djeteta iz država članica Europske unije treba imati na umu da svaka od država članica ima svoj jedinstveni sustav propisa kojima uređuje institut posvojenja. Ipak obvezne su pridržavati se nekih zajedničkih načela koja su uređena međunarodnim konvencijama, kao što su načelo da posvojenje mora odobriti sud ili upravno tijelo, da su djetetovi biološki roditelji, te ako su živi, moraju dati suglasnost i posvojenje mora biti u interesu djeteta. Prava i obveze se uređuju i stječu prema pravnim pravilima koja vrijede u pojedinoj državi članici.

Prilikom posvajanja djeteta iz druge države Konvencijom o pravima djeteta propisano je da države koje priznaju i/ili dopuštaju posvojenje, osigurati će da se pri tome u najvećoj mjeri vodi računa o najboljem interesu djeteta te su dužne priznati međudržavno posvojenje kao zamjenski oblik skrbi za dijete, ako se za njega ne može na adekvatan način skrbiti u zemlji podrijetla. Također dužne su osigurati da dijete koje je predmet međudržavnog posvojenja uživa zaštitu i uvjete jednake onima koji postaje u slučaju unutardržavnog posvojenja, te je također obvezno je poduzeti sve potrebne mjere da postupak posvojenja ne dovede do stjecanja nedopuštene materijalne koristi kako stranaka u postupku tako i svih uključenih stručnih i nadležnih osoba u postupku.

Stupanjem na snagu Konvencije o zaštiti djece i suradnji u vezi međunarodnog posvojenja uređena su pravila prema kojima se u međunarodnom postupku može zasnovati posvojenje. Potencijalni posvojitelji koji žele posvojiti dijete iz druge države ugovornice Konvencije, ne obraćaju se izravno odnosno samostalno nadležnim tijelima druge države. Osobe koje imaju prebivalište odnosno uobičajeno boravište u Republici Hrvatskoj, neovisno o njihovom državljanstvu, koje žele posvojiti dijete iz druge države ugovornice, nakon dovršenog postupka pred nadležnim centrom za socijalnu skrb radi utvrđivanja njihove odnosno njegove/njezine podobnosti odnosno prikladnosti za posvojenje djeteta (tzv. stručna obrada

potencijalnih posvojitelja), podnose zahtjev za posvojenje Ministarstvu socijalne politike i mladih, kao Središnjem tijelu Republike Hrvatske, s naznakom države iz koje žele posvojiti dijete.

11. ZAKLJUČAK

Posvojenje je definirano Obiteljskim zakonom te predstavlja poseban oblik obiteljsko-pravnog zbrinjavanja i zaštite djeteta bez odgovarajuće roditeljske skrbi kojim se stvara trajni odnos roditelja i djeteta. Cilj ovoga rada je bio kroz povijest pokazati razvoj instituta posvojenja kroz povijest do današnjih kako bi se dobila cjelovita slika razvoja posvojenja i razvoja pravne zaštite stranaka u postupku. Posvojenje je postojalo već i u narodima starog vijeka o čemu govore prvi sačuvani zapisi. Postojala su dva razloga posvojenja u to vrijeme jedan je bio religijskog karaktera proistekao iz vjerovanja kako onaj tko nema nasljednika je osuđen na vječnu usamljenost u zagrobnom životu, dok je drugi služio za posvojenje stranaca radi jačanja gena u pogledu njegove kolektivne radne i obrambene sposobnosti. Ova dva razloga nalaziti ćemo kroz povijest samo uz neke izmjene bilo kroz proširenje prava li zaštite prava stranaka. Kroz povijest prava posvojenje je uređivano na razne načine od naroda staroga vijeka sve do današnjih dana. Konačni cilj je bio nastavak obitelji i prijenos nasljedstva. Tako je bilo na i području Hrvatske tijekom stoljeća što je prikazano kroz rad. Zbog posebnosti pravnoga reguliranja posebno je obrađeno područje Dalmacije i Dubrovačke Republike, a posebno područje Slavonije. Nakon Drugog svjetskog rata posvojenje je prošlo kroz četiri izmjene sa ciljem poboljšanje uvjete kako na strani posvojitelja tako i na strani posvojenika

Stvaranjem Republike Hrvatske teži se stvaranju što kvalitetnijeg zakona usklađenoga sa međunarodnim pravom u kojem će primarni cilj biti zaštita dobrobiti djeteta. Ustav Republike Hrvatske zaštitio je obitelj i prava djece dok je detaljna razrada tih prava uređena Obiteljskim zakonom. Kroz rad pokušala se je obraditi kompletna pravna razrada posvojenja uređena hrvatskim zakonodavstvom sa težištem na postupku zasnivanja posvojenja. Prvi korak koji mora biti zadovoljen je načelo dobrobit djeteta, odnosno da li posvojenje djeteta zadovoljava njegove osnovne potrebe, te da li je u najboljem interesu za dijete, tj. da li ipak treba pokušati uspostaviti prihvatljive odnose za život u biološkoj obitelji. Zakonodavac je uređio pretpostave koje moraju ispunjavati stranke u postupku da bi zasnivanje posvojenja bilo moguće, također posvojitelj ne može biti netko tko se ne nalazi u registru potencijalnih posvojitelja. Kada su obje stranke u postupku suglasne nadležni centar za socijalnu skrb donosi Rješenje o posvojenju čijom pravomoćnošću dolazi do nastajanja novog pravnog odnosa između posvojitelja i posvojenika odnosno roditelja i djeteta. Također je važno za zamijetiti činjenicu da je zakonodavac pružio

moćnost djetetu koje je navršilo dvanaest godina da samostalno odlučuje o tome da li želi da posvoitelj bude upisan kao roditelj.

Usklađivanjem domaćeć zakonodavstva s međunarodnim omogućeno je i posvojenje djece iz stranih država prema pravnim pravilima pojedinih državama, kako i mogućnost posvojenja djece iz Hrvatske od strane stranih državljana.

LITERATURA

Knjige:

1. Alinčić M. et.al. (2001) *Obiteljsko pravo*. Zagreb: Narodne novine
2. Šeparović M. (2014) *Dobrobit djeteta i najbolji interes djeteta u sudskoj praksi*. Zagreb: Novi informator
3. Hrabar D. (2016) *Prava djece – multidisciplinarni pristup*. Zagreb, Biblioteka Udžbenici, pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Znanstveni radovi:

1. Lauchner V. (2013) *Institut posvojenja prema Općem građanskom zakoniku na hrvatsko – slavonskom području*; Izvorni znanstveni rad. URL: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=171887 (2016-06-06)
2. Tomašević M. (2014) *Obitelj i djeca u Statutu Dubrovačke Republike: osvrt na čedomorstvo, napuštanje i posvojenje djece*; Izvorni znanstveni rad. URL: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=199875 (2016-06-06)

Zakon i pravni propisi:

1. Obiteljski zakon (NN 116/03, 17/04, 136/04, 107/07, 51/11, 61/11, 25/13, 05/15) – pročišćeni tekst; dostupno na: <http://www.zakon.hr/> (2016-06-01)
2. Konvencija o pravima djeteta (Službeni list SFRJ, Međunarodni ugovori 15/90, NN, Međunarodni ugovori 12/93); dostupno na http://www.dijete.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=107 (2016-06-04)
3. Konvencija o zaštiti djece i suradnji u vezi međunarodnog posvojenja http://www.mspm.hr/djelokrug_aktivnosti/socijalna_skrb/posvojenja/posvojenje (2016-06-15)

POPIS KRATICA

- br. – broj
- čl. – članak
- dr. - drugi
- et. al. – i ostali
- FNRJ – Federativna Narodna Republika Jugoslavija
- NN – Narodne novine
- njem. – njemački
- npr. – na primjer
- pr. – primjer
- sl. – slično
- SRH – Socijalistička Republika Hrvatska
- st. – stoljeće
- tj. – to jest

IZJAVA O AUTORSTVU RADA

Ja, Marijana Mlakić, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor završnog rada pod naslovom Postupak zasnivanja posvojenja te da u navedenom radu nisu na nedozvoljen način korišteni dijelovi tuđih radova.

U Požegi, 12. srpnja 2016.

Marijana Mlakić
